

Datum van inontvangstneming : 17/04/2025

Zaak C-191/25**Verzoek om een prejudiciële beslissing****Datum van indiening:**

10 maart 2025

Verwijzende rechter:

Oberster Gerichtshof (Oostenrijk)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

27 februari 2025

Verzoekster tot *Revision*:

Wenzel Logistics GmbH

Verwerende partij:

Mercedes-Benz Group AG

Het Oberste Gerichtshof (hoogste federale rechter in civiele en strafzaken. Oostenrijk) heeft [OMISSIS] in het geding van verzoekster WENZEL Logistics GmbH, [OMISSIS] Werndorf, [OMISSIS] tegen verweerster Mercedes Benz Group AG, [OMISSIS] Stuttgart, [OMISSIS] Duitsland, [OMISSIS] en de interveniënten 5) MAN Truck & Bus SE, [OMISSIS] München, [OMISSIS] Duitsland, en 6) MAN Truck & Bus Deutschland GmbH, [OMISSIS] München, [OMISSIS] Duitsland [OMISSIS], wegens een bedrag van 848 357,92 EUR plus rente en kosten, als gevolg van een hogere voorziening van verzoekster tegen de beslissing van het Oberlandesgericht Graz (hoogste rechterlijke instantie van Graz, Oostenrijk) als rechter in hoger beroep van 10 oktober 2024, GZ 2 R 96/24s-128 (procesbelang 254 657,90 EUR plus rente en kosten), waarbij de beslissing van het Landesgericht für Zivilrechtssachen Graz (rechter in eerste aanleg voor burgerlijke zaken Graz, Oostenrijk) van 2 april 2024, GZ 35 Cg 4/2li-116, werd bevestigd, de volgende

beslissing

gegeven:

I. Er wordt akte genomen van de gedeeltelijke intrekking van het beroep in *Revision* (met betrekking tot de gestelde rechten voortvloeiende uit de aankoop van de vrachtwagens van de merken Volvo en Renault).

II. Aan het Hof van Justitie van de Europese Unie worden krachtens artikel 267 VWEU de volgende vragen voorgelegd met het verzoek om een prejudiciële beslissing:

1. Moet artikel 3, lid 2, juncto artikel 22, lid 2, van richtlijn 2014/104/EU aldus worden uitgelegd dat artikel 3, lid 2, betreffende de betaling van rente over kartelschade, van toepassing is op schadevorderingen die vanaf 26 december 2014 bij een nationale rechter zijn ingesteld?

Indien deze vraag ontkennend wordt beantwoord: Welk ander tijdstip is bepalend voor de toepasselijkheid van artikel 3, lid 2, van richtlijn 2014/104/EU?

2. Moet artikel 3, lid 2, van richtlijn 2014/104/EU aldus worden uitgelegd dat het tijdstip waarop de kartelschade is ontstaan en vanaf hetwelk rente over de kartelschade verschuldigd is, moet worden vastgesteld op het tijdstip waarop de ingevolge een verboden prijsafspraken gevraagde te hoge prijs door de benadeelde partij is betaald?

Indien deze vraag ontkennend wordt beantwoord: Welk ander tijdstip is bepalend voor het ontstaan van de schade?

[OMISSIS] [schorsing van de procedure]

Motivering:

I.:

- 1 Bij schrijven van 20 februari 2025 heeft verzoekster aangegeven dat het beroep in *Revision* voor het bedrag van 420 842,60 EUR plus rente en kosten gedeeltelijk wordt ingetrokken en dat het procesbelang dus van 675 500,50 EUR plus rente en kosten wordt teruggebracht tot 254 657,90 EUR plus rente en kosten. De gedeeltelijke intrekking van het beroep in *Revision* betreft de rechten die worden ingeroepen uit hoofde van de aankoop van de vrachtwagens van de merken Volvo en Renault (vrachtwagens ID 1 en 2, ID 12 tot en met 14, ID 16, ID 20 tot en met 25, ID 27 tot en met 38, ID 41, ID 45 tot en met 55, ID 57 en 58 en ID 61 volgens het vonnis in eerste aanleg). Voor het overige – met betrekking tot de rechten die worden uitgeoefend uit hoofde van de aankoop van de vrachtwagens van het merk Daimler – wordt de hogere voorziening gehandhaafd.
- 2 Overeenkomstig § 484 juncto § 513 ZPO (wetboek van burgerlijke rechtsvordering) is de (hier gedeeltelijke) intrekking van het beroep in *Revision* ontvankelijk totdat daarover uitspraak is gedaan; hiervan moet kennis worden genomen bij declaratoire beschikking (RS01 10466 [T9]).

- 3 In een verklaring, eveneens van 20 februari 2025, hebben de voormalige interveniënten 1) tot en met 4) (1. LAB Volvo (publ), Zweden, 2. Volvo Lastvagnar AB, Zweden, 3. Volvo Group Trucks Central Europe GmbH, Duitsland, 4. Renault Trucks SAS, Frankrijk) hun deelname als interveniënten aan de zijde van verweerster ingetrokken. Ook hiermee moest rekening worden gehouden.

II.:

A. Feiten

- 4 Verzoekster is een vervoersonderneming die in de kartelperiode van januari 1997 tot januari 2011 indirect via dealers verschillende vrachtwagens van verweerster heeft gekocht. Verweerster alsmede de (voormalige en overgebleven) interveniënten zijn de producenten van deze vrachtwagens.
- 5 Bij onherroepelijk besluit van 19 juli 2016 heeft de Europese Commissie vastgesteld dat de ondernemingen of groepen van ondernemingen, onder meer verweerster en de (voormalige en overblijvende) interveniënten, de Europese mededingingsregels hebben overtreden. De kartelprocedure werd door de betrokken vrachtwagenproducenten afgesloten in de vorm van een „settlement”, dat wil zeggen een consensuele beëindiging van de procedure waarin de inbreuk op de mededingingsregels werd erkend. Het besluit van de Europese Commissie was gebaseerd op het feit dat de vrachtwagenproducenten tussen 17 januari 1997 en 18 januari 2011 brutoprijslijsten (fabrikantprijzen af fabriek) voor vrachtwagens met een laadvermogen tussen 6 en 16 ton (hierna: „middelzware vrachtwagens”) en van meer dan 16 ton („zware vrachtwagens”) coördineerden, dat zij overleg pleegden over het tijdschema voor de invoering van emissiereductietechnologieën voor deze vrachtwagens en dat zij de kosten van de naleving van de emissieregels afgestemd aan klanten doorberekenden. De prijscoördinatie had zowel betrekking op vrachtwagencombinaties als op solovoertuigen, maar niet op gebruikte vrachtwagens, bijzondere/speciale voertuigen, doorverkochte carrosserie-onderdelen alsmede after-sales-diensten, diensten en garantieservices.
- 6 Als gevolg van de afspraken over de vastgestelde inbreuken op de mededingingsregels moest verzoekster in de kartelperiode een 2,28 % hogere prijs betalen voor vrachtwagens van het merk Daimler. Voor vrachtwagens van het merk Renault was de prijs 6,46 % hoger en voor vrachtwagens van het merk Volvo 3,92 %. De verschillende kooptransacties vonden plaats tussen 5 november 1998 en 26 juli 2010. De te hoge aankoopkosten van de vrachtwagens zijn door verzoekster niet doorberekend door middel van een „passing-on” via hogere vervoersprijzen of bij de wederverkoop van vrachtwagens.

B. Standpunten van partijen in de procedure en de procedure tot dusver

- 7 Met haar op 13 januari 2021 ingestelde beroep vorderde **verzoekster** een schadevergoeding van 848 357,92 EUR plus rente en kosten wegens de inbreuk op de mededingingsregels door verweerster en de (voormalige en overblijvende) interveniënten. Tijdens de kartelperiode had zij een aanzienlijk aantal vrachtwagens indirect via de distributiemaatschappijen van de kartellenden gekocht en bij elke aankooptransactie hogere prijzen moeten betalen. De gevorderde schadevergoeding moet volgens verzoekster worden vermeerderd met rente vanaf het tijdstip waarop de schade is ontstaan, met analoge toepassing van § 1333 ABGB (burgerlijk wetboek, Oostenrijk) juncto § 1000 ABGB. Rente kan volgens haar worden gevorderd vanaf de betaling van de aankoopprijs of vanaf de vervaldatum.
- 8 **Verweerster** en de (voormalige en overblijvende) **interveniënten** hebben daartegen ingebracht dat de hun ten laste gelegde afspraken met betrekking tot de brutoprijslijsten geen invloed hadden op de nettoprijzen die aan de klanten in rekening werden gebracht, maar enkel een interne referentiewaarde bepaalden. Bovendien heeft verzoekster eventueel te hoge prijzen doorberekend aan haar eigen klanten, hetgeen haar als voordeel moet worden aangerekend. De betaling van rente over schadevorderingen is voor het eerst geregeld in § 37a, lid 1, KartG, zoals gewijzigd bij BGBl I 2023/13, en is van toepassing op inbreuken op het mededingingsrecht die na 28 februari 2013 zijn gepleegd. Aangezien de door verzoekster uitgeoefende rechten op schadevergoeding vóór die datum zijn ontstaan, wordt de rente berekend op basis van de opeisbaarheid die op zijn vroegst op het tijdstip van de aanmaning door instelling van het beroep is ontstaan, aldus verweerster.
- 9 De **rechter in eerste aanleg** heeft verweerster veroordeeld tot betaling aan verzoekster binnen een termijn van 14 dagen van het bedrag van 172 857,42 EUR, vermeerderd met 4 % rente vanaf 21 januari 2021. De rechter heeft de vordering van 675 500,50 EUR plus rente en kosten en de vordering tot betaling van rente voor het overige afgewezen. De door verweerster en de (voormalige en overblijvende) interveniënten gepleegde inbreuk op de mededingingsregels staat volgens de rechter vast op basis van het besluit van de Europese Commissie. De door verzoekster geleden schade bestaat in de te hoge prijzen die zij heeft moeten betalen voor de vrachtwagens waarop het kartel betrekking had. Dit geldt echter niet voor gebruikte en speciale voertuigen, noch voor carrosserie-onderdelen en leasingvoertuigen, zodat geen rekening hoeft te worden gehouden met de vrachtwagens ID 61 en ID 65 die in de vastgestelde overzichtslijst zijn vermeld. Bijgevolg bedraagt de door verzoekster geleden schade – op basis van het opgevraagde deskundigenrapport – in totaal 172 857,42 EUR. De wettelijke rente is pas aan de schuldeiser verschuldigd vanaf het tijdstip waarop de schuldenaar in verzuim is. Het recht op schadevergoeding is pas opeisbaar vanaf het tijdstip waarop het cijfermatig is begroot en is uitgeoefend middels aanmaning of bij wege van beroep of uitbreiding van het beroep, zodat verdragingsrente pas vanaf dat tijdstip kan worden gevorderd. Bij gebreke van een buitengerechtelijke

aanmaning heeft verzoekster pas recht op vertragingsrente vanaf het instellen van het beroep.

- 10 De **rechter in hoger beroep** heeft het hoger beroep van verzoekster verworpen op grond van de nietigheidsgronden van § 477, lid 1, punten 4 en 9, ZPO. Voor het overige heeft het de beslissing van de rechter in eerste aanleg bevestigd. In dit verband heeft de rechter om te beginnen de aangevoerde procedurefouten van de procedure in eerste aanleg afgewezen, die verzoekster op basis van verschillende argumenten in verband had gebracht met het feit dat de gegevens die aan het rapport van de gerechtsdeskundige ten grondslag lagen, haar niet ter beschikking waren gesteld. In zijn deskundigenrapport beschrijft de gerechtsdeskundige op begrijpelijke wijze de schadetheorieën, onderzoekt hij de institutionele omstandigheden van de concrete markt en zet hij, zonder tegenstrijdigheid en logica, uiteen welke benadering en methode hij bij de begroting van de schade heeft gehanteerd. Daarbij heeft de gerechtsdeskundige zich ook uitvoerig gebogen over de door partijen overgelegde particuliere rapporten en aannemelijk gemaakt waarom de daarin vervatte ramingen niet rechtstreeks konden worden gebruikt om de schade te begroten, aldus de rechter.
- 11 Vanuit juridisch oogpunt stelt verzoekster terecht dat richtlijn 2014/104/EU (artikel 3, lid 2) voorziet in volledige vergoeding in het geval van kartelschade, bestaande uit vermogensverlies, gederfde winst en betaling van vertragingsrente. De richtlijn definieert de vertragingsrente dus als onderdeel van de schadevergoeding. Artikel 3, lid 2, van de richtlijn is omgezet bij § 37d, lid 2, KartG, zoals gewijzigd bij KaWeRÄG 2017, BGBl. I 2017/56. Krachtens deze bepaling moet degene die tot schadevergoeding gehouden is, rente over de schadevordering betalen vanaf het tijdstip waarop de schade is ontstaan, met analoge toepassing van § 1333 ABGB. Overeenkomstig § 86, lid 8, KartG is deze bepaling op 27 december 2016 in werking getreden en is zij van toepassing op schade die na 26 december 2016 is ontstaan. Krachtens § 86, lid 9, KartG blijft § 37a KartG, zoals gewijzigd bij KaWeRÄG 2013, BGBl. I 2013/13, van toepassing op schade die vóór 27 december 2016 is ontstaan. Ook in deze eerdere bepaling is geregeld dat de ondernemingen rente over de schadevordering moeten betalen vanaf het tijdstip waarop de schade is ontstaan, met analoge toepassing van § 1333 ABGB. Deze bepaling is op 1 maart 2013 in werking getreden en is van toepassing op inbreuken op het mededingingsrecht die na 28 februari 2013 zijn gepleegd. Volgens de vaststellingen vonden de prijsafspraken van de kartelleden plaats tussen januari 1997 en januari 2011, zodat de inbreuken op de mededingingsregels vóór 1 maart 2013 werden gepleegd. Bijgevolg zijn ook alle gewraakte overeenkomsten vóór die datum gesloten. Aangezien de schade vóór 1 maart 2013 is ontstaan, moet de vordering tot betaling van vertragingsrente worden beoordeeld in het licht van de algemene bepalingen van het ABGB, die een uitoefening middels een aanmaning, bij wege van beroep of uitbreiding van het beroep vereisen. Verdragingsrente is pas verschuldigd vanaf het tijdstip van opeisbaarheid.

- 12 Het beroep in **Revision** van verzoekster is gericht tegen deze beslissing en strekt tot volledige toewijzing van de vordering.
- 13 In hun – door het Oberste Gerichtshof toegestane – **antwoorden op het beroep in Revision** verzoeken verweerster en de overgebleven interveniënten de hogere voorziening van de wederpartij niet ontvankelijk te verklaren of, subsidiair, deze af te wijzen.

C. Relevante wetgeving

1. Unierecht:

- 14 **Richtlijn 2014/104/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 november 2014 betreffende bepaalde regels voor schadevorderingen volgens nationaal recht wegens inbreuken op de bepalingen van het mededingingsrecht van de lidstaten en van de Europese Unie (richtlijn inzake kartelschadevergoeding):**

„Artikel 3 Recht op volledige vergoeding

1. De lidstaten zorgen ervoor dat iedere natuurlijk persoon of rechtspersoon die schade heeft geleden door een inbreuk op het mededingingsrecht, de mogelijkheid heeft volledige vergoeding van die schade te vorderen en te verkrijgen.

2. Een volledige vergoeding brengt een persoon die schade heeft geleden, in de positie waarin die persoon zich zou hebben bevonden indien er geen inbreuk op het mededingingsrecht was gemaakt. Zij omvat dan ook het recht op vergoeding van het daadwerkelijke verlies en voor de gederfde winst, vermeerderd met de betaling van rente.

3. Volledige vergoeding uit hoofde van deze richtlijn mag niet leiden tot overcompensatie, ongeacht of het punitieve schadevergoeding, meervoudige schadevergoeding of andere vormen van schadevergoeding betreft.

Artikel 4 De beginselen doeltreffendheid en gelijkwaardigheid

Overeenkomstig het beginsel van doeltreffendheid zorgen de lidstaten ervoor dat alle nationale regels en procedures betreffende de uitoefening van schadeclaims zodanig ontworpen en toegepast worden dat zij de uitoefening van het Unierecht op volledige vergoeding van de door een inbreuk op het mededingingsrecht veroorzaakte schade niet buitensporig moeilijk of praktisch onmogelijk maken. Overeenkomstig het beginsel van gelijkwaardigheid mogen de nationale regels en procedures betreffende schadevorderingen op grond van inbreuken op artikel 101 of artikel 102 VWEU voor de beweerdelijk benadeelde partijen niet minder

gunstig zijn dan de regels en procedures voor soortgelijke vorderingen tot vergoeding van schade voortvloeiend uit inbreuken op het nationaal recht.

Artikel 22 Toepassing in de tijd

1. De lidstaten zorgen ervoor dat geen terugwerkende kracht wordt gegeven aan de nationale maatregelen die krachtens artikel 21 worden vastgesteld ter naleving van de materiële bepalingen van deze richtlijn.

2. De lidstaten zorgen ervoor dat iedere, krachtens artikel 21 vastgestelde nationale maatregel anders dan de maatregelen bedoeld in lid 1 niet van toepassing is op vorderingen tot schadevergoeding die voor 26 december 2014 bij een nationale rechterlijke instantie aanhangig zijn gemaakt.

Artikel 23 Inwerkingtreding

Deze richtlijn treedt in werking op de twintigste dag na die van de bekendmaking ervan in het Publicatieblad van de Europese Unie.

Overwegingen:

[...]

(12) Met deze richtlijn wordt het acquis communautaire betreffende het Unierecht op vergoeding van door een inbreuk op het mededingingsrecht van de Unie veroorzaakte schade bevestigd, in het bijzonder wat betreft de hoedanigheid om een schadevordering in te stellen en de definitie van het begrip „schade” zoals dat in de jurisprudentie van het Hof van Justitie is vastgesteld, en wordt niet vooruitgelopen op toekomstige ontwikkelingen daarvan. Eenieder die door een inbreuk schade heeft geleden, kan een vergoeding vorderen voor het daadwerkelijke verlies (damnum emergens), voor de gederfde winst (lucrum cessans), vermeerderd met rente; hierbij maakt het niet uit of deze categorieën volgens de nationale voorschriften afzonderlijk dan wel in combinatie worden omschreven. De uitbetaling van rente vormt een essentieel onderdeel van de vergoeding met het oog op herstel van schade die is geleden wegens tijdsverloop, en de rente dient verschuldigd te zijn vanaf het tijdstip waarop de schade is ontstaan tot het tijdstip van uitbetaling van de vergoeding, ongeacht of de rente volgens het nationale recht als compenserende rente wordt gekwalificeerd dan wel als wettelijke rente die verschuldigd is wegens verzuim, ongeacht of het tijdsverloop in aanmerking wordt genomen als een aparte categorie (rente), dan wel als een bestanddeel van het feitelijke verlies of de gederfde winst. De lidstaten zijn gehouden de daartoe toepasselijke regels vast te stellen.”

2. Oostenrijks recht:

- 15 a) Kartellgesetz 2005 (kartelwet 2005), BGBl I nr. 61/2005, laatstelijk gewijzigd bij BGBl I nr. 176/2021 (hierna: „KartG 2005”):**

„Afdeling 5: Vergoeding van schade als gevolg van inbreuken op het mededingingsrecht

Toepassingsgebied en doel van de afdeling

§ 37a (zoals gewijzigd bij BGBl I nr. 176/2021)

1) *De bepalingen van deze afdeling regelen de civielrechtelijke aansprakelijkheid voor en de uitoefening van schadeclaims als gevolg van inbreuken op het mededingingsrecht.*

2) *Zij strekken tot omzetting van richtlijn 2014/104/EU van het Europees Parlement en de Raad betreffende bepaalde regels voor schadevorderingen volgens nationaal recht wegens inbreuken op de bepalingen van het mededingingsrecht van de lidstaten en van de Europese Unie (PB L 349 van 5 december 2014, blz. 1).*

Aansprakelijkheid

§ 37c (zoals gewijzigd bij BGBl I nr. 56/2017)

1) *Eenieder die zich schuldig maakt aan een inbreuk op het mededingingsrecht, is verplicht de aldus veroorzaakte schade te vergoeden.*

2) *Er wordt aangenomen dat een kartel tussen concurrenten schade veroorzaakt. Dit vermoeden kan worden weerlegd.*

Voorwerp van de schadevergoeding

§ 37d (zoals gewijzigd bij BGBl I nr. 56/2017)

1) *De schadevergoeding omvat ook de gederfde winst.*

2) *Degene die tot schadevergoeding gehouden is, dient rente te betalen over de schadevordering vanaf het tijdstip waarop de schade is ontstaan, met analoge toepassing van § 1333 ABGB.*

VII. Hoofdsectie: Slotbepalingen

Inwerkingtreding

86) *(zoals gewijzigd bij BGBl I nr. 176/2021)*

[...]

8) *§ 30, lid 3, §§ 37a tot en met 37m, zoals gewijzigd bij Bundesgesetz BGBl I nr. 56/2017, treden in werking op 27 december 2016. [...]*

9) De §§ 37a tot en met 37g, zoals gewijzigd bij Bundesgesetz BGBl I nr. 56/2017, zijn van toepassing op de vergoeding van schade die na 26 december 2016 is ontstaan. [...]

§37a, leden 1 en 4, zoals gewijzigd bij Bundesgesetz BGBl I nr. 56/2017, blijft van toepassing op de vergoeding van schade die voor 27 december 2016 is ontstaan. “

16 § 37a, lid 1, alsmede § 86, leden 3 en 4, zoals gewijzigd bij BGBl I nr. 13/2013:

„Afdeling 5: Schadevergoeding wegens inbreuken op het mededingingsrecht

§ 37a (zoals gewijzigd bij BGBl I nr. 13/2013)

1) Eenieder die zich schuldig maakt aan een inbreuk op het recht zoals bedoeld in § 29, punt 1, is verplicht de aldus veroorzaakte schade te vergoeden. Wanneer een goed of een dienst tegen een te hoge prijs wordt gekocht, wordt het recht op schadevergoeding niet uitgesloten op grond van het feit dat het goed of de dienst is doorverkocht. Om de omvang van de schade in de zin van § 273 ZPO te bepalen, kan met name rekening worden gehouden met het voordeel dat de onderneming uit de inbreuk heeft gehaald. De onderneming moet rente over de schadevordering betalen vanaf het tijdstip waarop de schade is ontstaan, met analoge toepassing van § 1333 ABGB.

[...]

VII. Hoofdsectie: Slotbepalingen

Inwerkingtreding

§ 86 (zoals gewijzigd bij BGBl I nr. 13/2013)

3) § 2, lid 2, punt 1, § 3, lid 1, § 4, leden 1a, 2 en 2a, § 5, lid 1, punt 1, § 11, lid 1a, § 14, lid 1, § 18, lid 1, § 28, lid 1a, § 29, punt 1, onder d), en punt 2, § 30 en § 35, lid 1, § 36, leden 1a, 2 en 3, §§ 37 en 37a, § 39, lid 1, § 47, lid 1, § 49, lid 2, § 50, §52, lid 2, § 70, lid 2, § 73, lid 1, § 74, § 81, lid 1, en § 83, zoals gewijzigd bij Bundesgesetz BGBl I nr. 13/2013 treden op 1 maart 2013 in werking. [...]

4) [...] De §§ 30 en 37a, zoals gewijzigd bij Bundesgesetz BGBl I nr. 13/2013, zijn van toepassing op inbreuken op het mededingingsrecht die na 28 februari 2013 zijn gepleegd.”

17 b) Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, JGS nr. 946/1811, laatstelijk gewijzigd bij BGBl I nr. 33/2024 (burgerlijk wetboek, Oostenrijk; hierna: „ABGB”)

„Wettelijke rente en andere schade

§ 1333 (zoals gewijzigd bij BGBl 1 nr. 120/2005)

1) De schade die de schuldeiser ten gevolge van de te late betaling van een geldvordering door de schuldenaar heeft geleden, wordt vergoed door de wettelijke rente (§ 1000, lid 1).

[...]

Rente en rente op rente

§ 1000 (zoals gewijzigd bij BGBl I nr. 28/2010)

1) Tenzij bij wettelijk voorschrift anders is bepaald, bedraagt de rente die zonder bepaling van de hoogte ervan is overeengekomen of die wettelijk verschuldigd is, vier procent per jaar.

[...]”.

D. Opmerkingen vooraf

- 18 In de onderhavige zaak rijst de vraag vanaf welk tijdstip rente moet worden betaald over de aan verzoekster te vergoeden kartelschade. Volgens de voorschriften van het Unierecht bestaat de rentevordering vanaf het tijdstip waarop de betrokken schade is ontstaan. In dit verband moet echter eerst worden bepaald vanaf wanneer de relevante bepalingen van het Unierecht van toepassing zijn, met name gelet op de regels betreffende de toepassing in de tijd van de nationale omzettingsebepalingen. De beslechting van het geschil hangt in doorslaggevende mate af van de uitlegging van artikel 3, lid 2, juncto artikel 22, lid 2, van richtlijn 2014/104/EU. Volgens het Oberste Gerichtshof is er met betrekking tot de prejudiciële vragen geen sprake van een „acte clair”, zodat het Hof van Justitie om een prejudiciële beslissing moet worden verzocht.

E. Motivering van de verwijzingsbeslissing

- 19 **1.1** De eerste vraag betreft het tijdstip met ingang waarvan artikel 3, lid 2, van richtlijn 2014/104/EU betreffende de betaling van rente over kartelschade van toepassing is. In het onderhavige geval werd het beroep op 13 januari 2021 ingesteld bij de rechter in eerste aanleg.
- 20 Met haar hogere voorziening komt verzoekster op tegen het feit dat de gevorderde (vertragings-) rente van 4 % per jaar haar pas is toegekend vanaf de opeisbaarheid van de hoofdvordering door het instellen van het beroep (vanaf 21 januari 2021), en niet al vanaf de datum van aankoop van de tegen een te hoge prijs aangekochte vrachtwagens, als datum waarop de schade is ontstaan.
- 21 **1.2** Het recht van de benadeelde partij op vergoeding van kartelschade vloeit voort uit het primaire recht van de Unie, in het bijzonder uit artikel 101 VWEU (voorheen artikel 81 EG) en de algemene rechtsbeginselen (zie de conclusie van advocaat-generaal Kokott in zaak C-312/21, *Traficos Manuel Ferrer*, punt 26). In

dit verband heeft het Hof in zijn arrest in de gevoegde zaken C-295/04 tot en met C-298/04, *Manfredi*, reeds geoordeeld dat uit het doeltreffendheidsbeginsel en het recht van eenieder om vergoeding te vorderen van de schade die is veroorzaakt door een overeenkomst of een gedraging die de mededinging kan beperken of vervalsen, volgt dat personen die schade hebben geleden niet alleen vergoeding moeten kunnen vorderen van de reële schade (*damnum emergens*), maar ook van gederfde winst (*lucrum cessans*), alsmede van rente (punten 95 en 100). De toekenning van rente volgens de toepasselijke nationale regels vormt een wezenlijk bestanddeel van (Unierechtelijke) schadeloosstelling (punt 97).

- 22 Het rechtstreeks toepasselijke Unierecht wordt beheerst door het beginsel van absolute voorrang op het nationale recht. Dit beginsel verplicht alle nationale rechterlijke instanties om volle werking te verlenen aan de verschillende bepalingen van het Unierecht, aangezien het recht van de lidstaten niet kan afdoen aan de werking die op het grondgebied van die staten aan deze bepalingen is verleend. Dit beginsel brengt mee dat, indien nationale wetgeving niet in overeenstemming met de vereisten van het Unierecht kan worden uitgelegd, de nationale rechter die in het kader van zijn bevoegdheid is belast met de toepassing van de bepalingen van het Unierecht, verplicht is de volle werking van deze bepalingen te verzekeren en daarbij zo nodig, op eigen gezag, elke, zelfs latere, strijdige bepaling van de nationale wetgeving buiten toepassing te laten, zonder dat hij de voorafgaande opheffing hiervan via de wetgeving of enige andere constitutionele procedure hoeft te vragen of af te wachten (vaste rechtspraak, bijvoorbeeld C-339/20, VD, punt 97; C-327/00, *Santex*, punt 64; zie ook RS0109951; 3 Ob 205/07d; 2 Ob 243/12t; 8 ObA 99/21y). Het voorrangsbeginsel is op zich ook van toepassing op richtlijnen die niet of niet correct zijn omgezet, maar de voorrang van de materiële bepalingen van richtlijnen wordt beperkt door het beginsel van de subjectieve rechtstreekse werking (in tegenstelling tot de objectieve rechtstreekse werking van formele bepalingen van de richtlijn) (zie *Brenn*, *Auf dem Weg zur horizontalen Direktwirkung von EU-Richtlinien*, ÖJZ 2005/3, 41; *M. Berger*, *Organisation und Verfahren der ordentlichen Gerichtsbarkeit im Lichte der Rechtsprechung des Gerichtshofs der Europäischen Union* [2013] 160; zie ook *Brenn*, *Glosse zu C-261/20, Thelen Technopark*, ÖJZ [EuGH] 2022/60, 541).
- 23 **1.3** Wat de vergoeding van de kartelschade betreft, is de bijzonderheid thans gelegen in het feit dat het primairrechtelijke recht op schadevergoeding en de voor de uitoefening daarvan te volgen procedure zijn geconcretiseerd in de richtlijn inzake kartelschadevergoeding. Overweging 12 van de richtlijn preciseert in dit verband dat met deze richtlijn het *acquis communautaire* betreffende het Unierecht op vergoeding van door een inbreuk op het mededingingsrecht van de Unie veroorzaakte schade wordt bevestigd, in het bijzonder wat betreft de hoedanigheid om een schadevordering in te stellen en de definitie van het begrip „schade” zoals dat in de jurisprudentie van het Hof van Justitie is vastgesteld. Dit betekent dat de richtlijn, wat het recht op volledige vergoeding van kartelschade betreft, de eerdere primairrechtelijke rechtspraak van het Hof codificeert.

- 24 Deze codificatie in afgeleid recht doet de vraag rijzen naar de gevolgen ervan voor de toepassing in de tijd van de relevante, op zichzelf primairrechtelijke bepalingen. Concreet rijst de vraag of uit de richtlijn Unierechtelijke voorschriften voor de toepassing in de tijd van artikel 3, lid 2, van deze richtlijn voortvloeien en welk belang de omzettingbepalingen van de lidstaten (overgangsregelingen) in dit verband hebben.
- 25 **1.4** Het Hof heeft zich over deze kwestie reeds uitgesproken in de beslissing in zaak C-312/21, *Traficos Manuel Ferrer*. In punt 34 wordt in de eerste plaats bevestigd dat personen die schade hebben geleden door een inbreuk op de mededingingsregels, op grond van hun recht op volledige vergoeding van de schade die door de mededingingsverstorende gedraging is veroorzaakt, niet alleen vergoeding moeten kunnen vorderen van de reële schade (*damnum emergens*), maar ook van gederfde winst (*lucrum cessans*), alsmede van rente. In punt 35 stelt het Hof vervolgens vast dat de Uniewetgever, door deze in artikel 3, leden 1 en 2, van de richtlijn omschreven schadevergoedingsregeling met betrekking tot schade die is geleden als gevolg van een inbreuk op het mededingingsrecht, de bestaande rechtspraak van het Hof (C-295/04 tot en met C-298/04, *Manfredi*, punt 95) heeft willen bevestigen, waardoor nationale maatregelen tot omzetting van deze bepalingen noodzakelijkerwijs met onmiddellijke ingang van toepassing zijn op alle schadevorderingen die binnen de werkingssfeer van de richtlijn vallen, zoals bevestigd door artikel 22, lid 2, ervan.
- 26 Voor de betekenis van de formulering „met onmiddellijke ingang” verwijst het Hof naar artikel 22, lid 2, van de richtlijn. Deze verwijzing suggereert dat het Hof – net als advocaat-generaal *Kokott* in haar conclusie (punten 33 en 35) – artikel 3, lid 2, van de richtlijn betreffende de vergoeding van kartelschade als een procedureregulering aanmerkt, hetgeen krachtens artikel 22, lid 2, van de richtlijn tot gevolg heeft dat artikel 3, lid 2, van de richtlijn niet van toepassing is op schadevorderingen die vóór 26 december 2014 (inwerkingtreding van de richtlijn) bij een nationale rechter zijn ingesteld. De vraag of het Hof met de formulering „met onmiddellijke ingang” heeft willen verwijzen naar de in artikel 22, lid 2, van de richtlijn bedoelde datum en tot uitdrukking heeft willen brengen dat artikel 3, lid 2, van de richtlijn noodzakelijkerwijs van toepassing is op alle schadevorderingen die vanaf 26 december 2014 bij de nationale rechter worden ingesteld, blijkt echter niet met de vereiste duidelijkheid uit de aangehaalde beslissing. Ook zou een uitlegging denkbaar kunnen zijn volgens welke de nationale bepalingen tot omzetting van artikel 3, lid 2, van de richtlijn „onmiddellijk” na de vaststelling van de richtlijn of na de inwerkingtreding ervan (dat wil zeggen zonder een eventueel voorziene overgangsperiode) moeten worden toegepast.
- 27 **1.5** In deze context rijst de vraag naar het belang van de regelingen betreffende de toepassing in de tijd van de nationale omzettingbepalingen, dat wil zeggen van de nationale overgangsregelingen.

- 28 In Oostenrijk is artikel 3, lid 2, van richtlijn 2014/104/EU omgezet door § 37d KartG 2005, zoals gewijzigd bij BGBl I nr. 56/2017. Volgens deze bepaling omvat de schadevergoeding ook de gedeelde winst; degene die tot schadevergoeding gehouden is, moet rente over de schadevordering betalen vanaf het tijdstip waarop de schade is ontstaan, met analoge toepassing van § 1333 ABGB. Volgens de overgangsregeling van § 86, lid 9, KartG 2005 is deze bepaling van toepassing op de vergoeding van schade die na 26 december 2016 is ontstaan. In het onderhavige geval is de schade ontstaan tussen januari 1997 en januari 2011. Volgens de nationale overgangsregeling is § 37d KartG 2005, zoals gewijzigd bij BGBl I nr. 56/2017, niet van toepassing op het onderhavige geval.
- 29 De eerdere bepaling was te vinden in § 37a KartG 2005, zoals gewijzigd bij BGBl I nr. 13/2013. Krachtens deze bepaling moest de onderneming die tot schadevergoeding gehouden was, rente over de schadevordering betalen vanaf het tijdstip waarop de schade is ontstaan, met analoge toepassing van § 1333 ABGB. Volgens de overgangsregeling van § 86, lid 4, KartG 2005 was deze voorgaande bepaling van toepassing op inbreuken op het mededingingsrecht die na 28 februari 2013 waren gepleegd. Aan deze voorwaarde is in het onderhavige geval evenmin voldaan.
- 30 Voor de perioden die hieraan voorafgingen, bestond er geen bijzondere wettelijke regeling voor de betaling van rente over kartelschade. Om die reden zou de vordering tot betaling van vertragingsrente, zuiver naar nationaal recht, aan de hand van de algemene bepalingen van het ABGB moeten worden beoordeeld. Volgens deze bepalingen is een recht op schadevergoeding pas opeisbaar vanaf het tijdstip waarop het cijfermatig is begroot en is uitgeoefend middels aanmaning, bij wege van beroep of uitbreiding van het beroep, zodat vertragingsrente pas vanaf dat tijdstip kan worden gevorderd (RS0023392 [T6]). Aangezien er in casu geen sprake was van een buitengerechtelijke aanmaning, is de vertragingsrente pas aan verzoekster verschuldigd vanaf het instellen van het beroep, hetgeen overeenkomt met de beslissingen in de twee lagere instanties.
- 31 **1.6** Hieruit volgt dat artikel 3, lid 2, van richtlijn 2014/104/EU of de daartoe vastgestelde nationale omzettingbepalingen met betrekking tot de betaling van rente over kartelschade slechts op het onderhavige geval kunnen worden toegepast indien de hierboven uiteengezette nationale overgangsregelingen, in het bijzonder krachtens § 86, lid 9, KartG 2005, buiten toepassing moeten worden gelaten, met name wegens het in artikel 22, lid 2, van deze richtlijn bedoelde voorschrift. Dit gevolg zou ook in overeenstemming zijn met het beginsel van de objectief rechtstreekse werking van formele bepalingen van richtlijnen, gelet op de genoemde kwalificatie door het Hof als procedurele bepalingen in de zin van artikel 22, lid 2, van de richtlijn.
- 32 **2.1** De tweede vraag betreft de Unierechtelijke vaststelling – af te leiden uit artikel 3, lid 2, van richtlijn 2014/104/EU – van het tijdstip waarop de kartelschade is ontstaan.

- 33 **2.2** Volgens artikel 3, lid 2, van de richtlijn omvat een volledige vergoeding van de kartelschade het recht op vergoeding van het daadwerkelijke verlies en van de gedeerde winst, vermeerderd met de betaling van rente. Het recht op (vertragings-) rente valt dus onder het begrip schade in de zin van het mededingingsrecht (zie *Gänser/Egger* in *Egger/Harsdorf-Borsch*, Kartellrecht § 37d KartG, punten 2 en 29).
- 34 **2.3** Overweging 12 van de richtlijn preciseert dat rente verschuldigd is vanaf het tijdstip waarop de kartelschade is ontstaan. Dienovereenkomstig is in de Oostenrijkse omzettingbepalingen (§ 37d, lid 2, KartG 2005, zoals gewijzigd bij BGBl I nr. 56/2017 en ook reeds § 37a, zoals gewijzigd bij BGBl I nr. 13/2013) vastgelegd dat over de schadevordering rente verschuldigd is vanaf het ontstaan van de schade (met analoge toepassing van § 1333 ABGB).
- 35 **2.4** In de Oostenrijkse rechtsliteratuur wordt dienaangaande betoogd dat de rentevordering voor elk schadegeval afzonderlijk moet worden ingesteld, en wel vanaf elke betaling van een levering (zie *Gänser/Egger* in *Egger/Harsdorf-Borsch*, Kartellrecht, § 37d KartG, punt 30).
- 36 Verzoekster heeft in eerste instantie aangevoerd dat de rente verschuldigd was vanaf de betaling van de aankoopprijs of de vervaldatum. Vervolgens en in de concrete rentevordering verwees zij echter naar het tijdstip van de verschillende aankopen, dat wil zeggen naar de sluiting van de betrokken koopovereenkomst.
- 37 **2.5** Aangezien het recht op betaling van rente over de kartelschade vanaf het tijdstip waarop de kartelschade is ontstaan, voortvloeit uit het Unierecht, moet ervan worden uitgegaan dat het beslissende tijdstip van het ontstaan van de schade ook op basis van het Unierecht moet worden bepaald. Hiervoor komt eerst en vooral het tijdstip van betaling van de te hoge aankoopprijs in aanmerking, maar ook het tijdstip waarop de aankoopprijs opeisbaar wordt of waarop de betrokken nadelige koopovereenkomst is gesloten.

[OMISSIS]